

Hans-Georg Gadamer/Martin Heidegger

Briefwechsel 1922-1976 und andere Dokumente, Aus dem Nachlässen herausgegeben und kommentiert von Jean Grondin und Mark Michalski. Vittorio Klostermann 2024, 516 sider.

Udgivelsen af korrespondancen mellem Hans-Georg Gadamer og Martin Heidegger, som strækker sig fra 1922 til Heideggers død i 1976, er en vigtig publicistisk begivenhed. Det er en brevudgave, der både belyser forfatternes filosofiske udvikling og rummer interessante perspektiver på deres samtid. Både på grund af det, der bliver sagt, og alt, der forbliver usagt. Jean Grondin og Mark Michalski har gjort et grundigt redaktionelt arbejde, men man kan både diskutere nogle af de valg, der er truffet i præsentationen af materialet, og hensigtsmæssigheden i tilrettelæggelsen af bogen: Som læser kastes man direkte ind i brevvekslingen uden en egentlig introduktion til de intellektuelle og personlige forhold, der ligger bag brevene. Et forord, der eksplicit gennemgik de biografiske aspekter af forholdet mellem Gadamer og Heidegger, havde været velkomment. I stedet for fodnoter har man desuden valgt slutnoter (som er gode og solide), men læseren er nødsaget til konstant at blade frem og tilbage mellem brev- og noteafsnittet. Det havde været mere læsevenligt, hvis noterne havde været bragt under hvert brev.

Udover selve brevene rummer bogen et afsnit med andre dokumenter, blandt andet Heideggers bedømmelse af Gadammers habilitationsskrift om Platons *Philebos*-dialog, som han forsvarede i 1929. Bedømmelsen er positiv og står hermed i skarp kontrast til Heideggers udtalelser om Gadammers akademiske planer nogle år før. Den 11 år ældre Heidegger er en streng bedømmer af sin unge elevs arbejde, og hvad man kan beskrive som en art far-søn-dynamik præger forholdet for bestandig. Gadamer skriver faktisk et sted, at han, der mistede sin far, da han selv kun var i tyverne, siden har set Heidegger som en akademisk faderfigur. Brevvekslingen viser, at der aldrig blev tale om et jævnbyrdigt forhold mellem de to, selvom den dækker 54 år, og Heideggers respekt for Gadammers arbejde kun bliver større med tiden. På den måde belyser brevene en anden side af Heidegger end for eksempel den udgivne brevveksling med Rudolf Bultmann, hvor to omtrent jævnaldrende og jævnbyrdige udveksler tanker, der i øvrigt ofte er mere personlige, end tilfældet er med Gadamer.

Noget af det morsomme ved at læse brevudgaver er, at indholdet ikke er skrevet med udgivelse for øje. Også i tilfældet Heidegger-Gadamer er det så som så med diskretionen overfor fælles bekendte og kolleger, hvorfor bogen rummer adskillige kuriøse personalhistoriske oplysninger af en art, som udelades i gængse biografiske fremstillinger. For eksempel hører vi om Herbert Spiegelberg (som senere emigrerede til USA og skrev standardværket *The Phenomenological Movement*), at Gadamer traf hans forlovede i 1929 og fandt hende "sehr nett". Den slags er med til at gøre læsningen levende

og giver et mere nuanceret billede af de to filosoffer og deres cirkler, end det man får i de mere officielle fremstillinger.

Det mest omdiskuterede emne i Heideggers biografi er som bekendt hans forhold til nazismen. Efter indgåelsen af ikke-angrebspagten mellem Tyskland og Sovjet skriver han om enheden mellem tysk- og russiskhed, og senere understreger han i et brev til Gadamer, at "føreren har brug for os". Den slags udfald kommenterer Gadamer ikke, hvilket jo som bekendt også er en slags svar.

I krigsårene er det især bemærkelsesværdigt, hvor lidt krigen fylder. På afstand af frontlinjerne går livet videre. Man forelæser og skriver, og akademikerne kæmper som altid om stillingerne og sladrer om hinanden.

Udgaven forekommer tekstkritisk pålidelig, og kommentarerne er generelt informative, men til tider kunne de have været mere dybdegående. De filosofiske implikationer af brevene kunne have været foldet mere ud, hvilket ville have været en gevinst for læsere, der ikke allerede er indgående bekendt med forfatternes værker. Derfor vil jeg ikke anbefale bogen til læsere uden solidt forudgående kendskab til Gadamer og Heideggers forfatter-skaber. Beskæftigelse med en brevudgave må formodes at være udtryk for interesse for korrespondenternes biografier, og her vil jeg også tilråde at læse noget andet først. Der findes adskillige gode Heidegger-biografier, og for Gadamers vedkommende kan Jean Grondins levnedsskildring anbefales.

Ikke desto mindre er *Briefwechsel 1922-1976 und andere Dokumente* en væsentlig tilføjelse til forskningen, som især vil appellere til specialister inden for hermeneutik og kontinental filosofi. Dens rigdom af personalhistoriske og filosofiske indsigter gør den læseværdig, men den kunne have vundet ved en stærkere redaktionel rammesætning.

Martin Ravn